

Homage Galeti

Poštovani, otvorenje izložbe *Homage Galeti* održat će se u **petak, 21. lipnja 2024. u Galeriji SC s početkom u 19 sati**, a o čemu se radi, provjerite do 29. lipnja, radnim danom od 12 do 20 sati te subotom od 10 do 13 sati. Također, u **petak, 28. lipnja** održat će se i projekcija filmova **Ivana Ladislava Galeta u MM centru u 20 sati**.

Ivan Ladislav Galeta, hrvatski je filmski i audiovizualni autor (Vinkovci, 9. 5. 1947. – Zagreb, 7. 1. 2014.). Završio je studij Pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1981). U razdoblju od 1977.– 1990. vodio je Multimedijalni centar Studentskoga centra Sveučilišta u Zagrebu i stvorio od njega vodećeg prikazivača alternativnih filmskih i video programa u Hrvatskoj. Od 1993. predavao je na Akademiji likovnih umjetnosti, na smjeru Multimedija. Autor je na više područja audiovizualnih umjetnosti; najpoznatiji je po eksperimentalnim filmovima i instalacijama, foto instalacijama i zvukovnim projektima. Dobitnik je više nacionalnih i međunarodnih priznanja te Nagrade Vladimir Nazor za životno djelo (2011.); djela su mu otkupljena u više svjetskih galerija i muzeja. Glavna je tema njegovih djela začudna percepcija i na njoj temeljena transcendentna duhovnost.

Važniji javni nastupi po godinama / izdvojeno

1974., Zagreb, Galerija Studentskog centra, Kretanje, izložba, 28.03. do 06.04.

1983., Hyeres, 19. Festival International de Jeune Cinema, projekcija 02. do 10.04.

1998., London, The Lux Centre, projekcija, 01. – 12. 07.

Rotterdam, Cinema Mediternee Kroatie, projekcija, 07. – 22.11.

2002., Paris, Scratch Projection, projekcija, 17.12.

2012., Udine, K3 filmski festival, retrospektiva filmova, projekcija i predavanje 23.08.

Winterthur, Međunarodni filmski festival, retrospektiva filmova, predavanje, 09.11.

GALETA PO BROJEVIMA

Prošlo je čitavo desetljeće od smrti Ivana Ladislava Galeta (1947. – 2014.). Okrugli broj, i nije jedini jer se za života opsesivno bavio brojevima. Za brojne znamenke kojima se služio teško bi se moglo reći da su bile okrugle. Doduše, ne na prvi pogled, no pomnijim istraživanjem strukture njegovih fotografija, eksperimentalnih filmova ili pak instalacija slobodno se može govoriti o kružnim cjelinama, bilo u pogledu količine predmeta korištenih za instalacije bilo po montažnoj strukturi pojedinih eksperimenata. Na naslovnici Vijenca potkraj siječnja 2014. objavljena je fotografija instalacije čovjekova kružnog kretanja od rođenja do smrti, počevši s dječjim kolicima, triciklom, biciklima raznih profila i veličina, popularnog Fiat vozila („fiće“) iz sedamdesetih, bolničkog kreveta, invalidskih i završno mrtvačkih kolica.* Sveukupno 14 vozila u instalaciji iz 1974., ravno četrdeset godina prije Galetine smrti i, nastavi li se niz, zamjenom dviju krajnjih znamenki u godini njezine realizacije vraćamo se u godinu autorova rođenja. Dakle, htio to ili ne, njezin je autor pokrenuo matematički slijed kojeg, u trenutku postavljanja raznih pomagala na kotačima, vjerojatno nije bio svjestan. Niti je itko od poznavatelja njegovih aktivnosti nešto slično očekivao. Već činjenica što je posebnu pozornost poklanjao magičnim kvadratima s višestoljetnim pedigreeom otvorila mu je portal prema začudnim kombinacijama znamenki. One su (znamenke) bile u funkciji kružnoga kretanja, čak bi se moglo govoriti o svojevrsnom fokusu na „suncostaj“. Galeta je bio opsesivni brojač kadrova, počevši od ranih filmskih eksperimenata, analognih dakako, u kojima je sa zadržkom, primjerice od 216 sličica u naslovu Dva vremena u jednom prostoru nastojao usporiti kućno kretanje jedne obitelji. Kao da je sukcesivne faze banalne filmske radnje želio ugrurati u isti trenutak velikog ekrana. Film je tehnološki dotjerao deset godina nakon „instalacije od kotača“ s naslovnice hrvatskoga dvotjednika. Medijski će sinkronicitet nastaviti u kasnijim eksperimentima, u „filmskom svrdlu“ PiRâMidas 1972 – 1984 dovršenom iste, simptomatične 1984. i analognom eksperimentu s vaterpolskom loptom tri godine poslije. U prvome je kružno putovanje željezničkom prugom u perspektivnu točku i natrag temeljio na kompleksnoj matematici filmskih kadrova, u drugome je proširio dimenziju perspektivne točke na loptu vodenoga sporta i zacementirao je u središte filmskog kadra. Nije teško zaključiti kako je kožnati artefakt medijskom manipulacijom pretvoren u metaforu Sunca, u središte od vode i vatre oko kojega se dramatično

vrte tijela sportaša i refleksi svjetla. U filmu *Water Pulu 1869 – 1896*. Galeti više ne treba vremenska kapsula za putovanje u središte piramide. Ono je (središte) sada stabilno, nepomično i zrači svjetlost, a medijske su oluje gurnute na periferiju. Malotko od poznavatelja njegova rada može sa sigurnošću razabrati na što se odnose godine na kraju naslova. Vrlo vjerojatno u igri je vremenska zona impresionizma. Za života Galeta je spominjao dva umjetnika iz toga vremena, Van Gogha i Mađara Tivadara Csontváryja. Bez obzira na zakulisni kapacitet filma o vodi, „Suncu“ i svjetlosnim refleksima jedno je očito – njegov je autor bio svjestan kako je zamjena dviju završnih znamenki magičnog, kružnog učinka. Ne samo što je izmijenio njihov redoslijed nego ih je okrenuo na glavu. Šestica i devetka su zahvalne za slične „filmske“ radnje. Analognim se permutacijama služio i u medijskom eksperimentu sa Chopinovim klavirskim valcerom (*Klavir, naprijed-natrag*, 1977.; *Wal(l)zen*, 1989.) Na kraju, nije sve u filmu, medijske su levitacije i okretanja na glavu znatno šira. Moguće ih je čitati u instalaciji zrcalnog ping-pong-stola. Također i na jednom plakatu iz kolekcije zagrebačkog MSU-a na kojem je izokrenuo pozicije dva oka istog lica. Plakat je iz 1979., iste godine kada je spojio zrcalo na ping-pong-stol te je od dvaju bicikala sastavio jedan s dva volana, hibrid koji bi istodobno trebao voziti u oba smjera...

Željko Kipke

*Pod nazivom *Kretanje* instalacija je postavljena u Galeriji SC-a potkraj ožujka 1974.

MAG MEDIJA

Filmski i autorski univerzum Ivana Ladislava Galeta (1947. – 2014.) izdvaja se iz konteksta hrvatskoga eksperimentalnog filma i videa, veoma specifičnim i njemu svojstvenim odrednicama. Odrednice se temelje na ekspanziji i izmjeni inače uobičajenoga filmskog jezika, naracije, ritma i likovnosti. Medijska istraživanja Galeta sustavno provodi, od samoga početka pojave videa i eksperimentalnog filma 60-ih godina 20. stoljeća. Riječ je o nekonvencionalnoj i neobičnoj primjeni slike i zvuka. Galeta, i sliku i zvuk, smatra ravnopravnima unutar medijskog izraza, pridajući i jednom i drugom segmentu iznimnu, minucioznu važnost. Ivan Ladislav Galeta nezaobilazna je osobnost medijske umjetnosti u Hrvatskoj, Europi i prekoceanskim zemljama poput SAD-a i Australije. Sfera Galetina interesa veoma je široka i krajnje efektivna; multimedijalna umjetnost, eksperimentalni film, video, instalacije, fotografija, performans, pedagoški i urednički rad, vizualna poezija, slikarstvo, instalacije, objekti itd., područja su u kojima se Galeta izvrsno snalazio, ostavljajući dubok i nenadoknadiv trag u hrvatskoj suvremenoj umjetnosti. Galeta je s posebnom koncentracijom i specifičnom inventivnošću pristupao videu i filmskomu avangardnom izrazu. U svojim ranijim radovima prožetima snažnom simbolikom i ekstatičnom strastvenošću, navodimo npr. film *Metanoia* (1969.) i 16-milimetarsku projekciju filma u svemir, u prigodi izložbe *Projekti*, izvedbe održane u Galeriji suvremene umjetnosti na Gornjem gradu, 1979. g. (op. p.).

Njegovi videoradovi *TV ping-pong* (1975./78.), *Drop* (1979.), *Railway Station – Amsterdam* (1979.), *Lijnbaangracht Centrum* (1979.) obiluju medijskim inovacijama i promatračkom oštrinom. Filmovi, poput *Dva vremena u jednom prostoru* (1976./78.), dvostruko provlačenje filmske vrpce kroz dva projektora s odmakom od 216 slika, tematiziranje sadržaja proširenog filma (*Expanded Cinema*, nap. p.), kao i percepcije vremena u kojemu autor inzistira na transparentnosti vremena sažimajući sadašnje i prošlo vrijeme. Film *Naprijed-natrag klavir* (1977.) hommage je Fredericu Chopinu i njegovu jednominutnom valceru. Istodobno, to je i inicijativna najava filma *PiRaMidas*, s tom razlikom da je zvuk, odnosno zvučno-slikovna petlja ovdje u autorovu primarnom fokusu. Autorova je sugestija povratak na vječni početak svekolikih procesa koji se odigravaju u fizičkom i metafizičkom svijetu. *SFAIRA 1885-1895* (1971. – 1984.) tematizira odnos ljudi i skulpture u javnome prostoru (riječ je o skulpturi Ivana Kožarića *Prizemljeno sunce*, postavljenoj u centru Zagreba 1971. g., op. p.). Film je posvećen Arthuru Clarku kao i Stanleyju Kubricku i njegovu filmu *Odiseja u svemiru* 2001. (1968.). Kožarićeva je kugla ironičan nadomjestak kruga, kao i pravokutnog monolita iz Kubrickova filma. U Galetinu levitirajućem aranžmanu – svojevrsnom art izbjegavanju zakona gravitacije – film je snimljen skrivenom kamerom. Preko višestruke ekspozicije i pretapanja, dokumentarno bilježi vječno ispitivanje materije, geometrijskih relacija u umjetnosti i filozofiji. Famosni *PiRaMidas 1972-1984* (1984.) filmsko je istraživanje spiralno-vizualnoga akcelerativnog ritma geometrijsko-likovne perspektive, fascinantno simboličko istraživanje jedne jedine centralno ugrađene, bezvučne filmske sličice i njene goleme potencijalnosti, višeslojno remek-djelo filmske trodimenzionalne metafizičke rekonstrukcije drevnih građevina. *Water Pulu 1869 – 1896* (1987.) film je koji ne

trpi nikakvu teoretsku interpretaciju, jednostavno ga treba gledati i doživjeti, a riječ je o čistom, apsolutnom filmu-eseju o impresionizmu u slikarstvu impregniranom zvučnim i kompozicijskim elementima, prepun matematičkih, simboličkih i kulturnih informacija. Background okvir jedna je gotovo nevažna vaterpolska utakmica u kojoj je kamera zadržavala centralnu i statičnu poziciju lopte u igri, sugerirajući biblijske motive postanka svijeta i vitalnu i simboličku važnost Sunca. Wal(l)zen (1989.) inačica je filma Naprijed-natrag klavir, ali s referencama na izokrenute umjetničke poteze svjetski relevantnog umjetnika Marcela Duchampa, kao i na koansku duhovnost zen-budizma.

Galetini su filmovi milestone hrvatskoga eksperimenta. Epohalni znanstveno-umjetnički radovi, audiovizualne poeme, prožeti analizom vremena, prostora, likovnosti i boje, uokvireni filozofijom, ezoterijom i mistikom. Kroz svoja djela neizostavno je citirao i stare civilizacije, apostrofirajući eminentna imena iz povijesti mistike, filozofije, kao i umjetnosti poput Hermesa Trismegistosa, Pitagore, Platona, Henryja Davida Thoreaua, Clada Moneta, Jamesa Joycea, Bele Hamvasa, Malcolma LeGricea i dr. Višestruko nagrađeni Galetini radovi nalaze se na distribucijskim listama značajnih europskih i svjetskih medijskih institucija za suvremenu umjetnost, galerija i muzeja. Ivan Ladislav Galeta kroz svoj iznimno vrijedan opsežan i fenomenalan oeuvre uspio je spojiti, uravnotežiti i izjednačiti superiornost i bespogovornu važnost umjetnosti, znanosti i religije.

Ivan Paić